

молодших школярів. У сучасних умовах для вчителя важливо працювати над тим, щоб будь-яка праця школяра мала творчий характер; прагнути, щоб думка не тільки формувала ідеї в голові дитини, а й, образно кажучи, була на кінчиках її пальців. Різноманітність справ, у яких дитина бере участь, дає змогу розвивати ті центри її мозку, які починають діяти тільки в процесі оволодіння навичками ручної праці.

Література

1. Лурия А. Р. Речь и развитие психических процессов ребенка / А. Р. Лурия, Ф. А. Юдович. – М.: Просвещение, 2006. – 315 с.
2. Комарова Т. С. Условия и методика развития детского творчества / Т. С. Комарова. – М.: Альфа, 1994. – 24 с.
3. Коменский Я. А. Материнская школа, или О заботливом воспитании юношества в первые шесть лет / Я. А. Коменский // Избр. пед. соч. в II т. / под ред. А. И. Пискунова. – М.: Педагогика, 1982. – Т. I. – С. 201–242.
4. Константинов Н. А. История педагогики / Н. А. Константинов, Е. Н. Медынский, М. Ф. Шабаева. – М.: Просвещение, 1982. – С. 15, 90
5. Концепція загальної середньої освіти (12 – річна школа) / Книга вчителя початкової школи: Довідково – методичне видання / Упоряд. Г. Ф. Древаль, А. М. Заїка. – Вид. 2-ге, доповн. – Харків, 2006. – с.65.
6. Комарова Т. С. Коллективное творчество детей / Т. С. Комарова, А. И. Савенков. – М., 1998. – 120 с.

Л. Леванюк,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, ст. викладач О.А.Шикирінська

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Постановка проблеми. У Законі України «Про освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Концепції художньо-естетичного виховання учнів у закладах освіти відображено подальший розвиток вітчизняної системи естетичного виховання як пріоритет державної політики у сфері освіти. Одним з основних напрямів освітньої діяльності початкової школи виокремлено естетичне виховання, спрямоване на розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності; на формування у молоді естетичних поглядів та смаків. У зв'язку з цим, важливим завданням сучасної освіти стає естетичне виховання, що забезпечує формування та розвиток естетичних почуттів, художніх уподобань та естетичних смаків підростаючого покоління.

Аналіз попередніх досліджень. Проблема естетичного виховання загалом та формування, розвиток естетичних почуттів, художніх уподобань і смаків зокрема, знайшла відображення у працях О.Бурова, Б.Лихачова, А.Зися,

І.Гончарова, Є.Квятковського, М.Кияшенка, Л.Левчук, Н.Миропольської, Г.Падалка, О.Рудницької, Т.Танько, Г.Шевченко та ін. Сучасні науковці досліджували різні аспекти формування естетичного смаку: історико-педагогічна генеза формування естетичних смаків учнівської молоді в процесі навчально-виховної діяльності (Н.Калашник); формування художньо-естетичних смаків дітей дошкільного віку (Г.Лазаренко); молодших школярів (Т.Лісінська, І.Пацалюк, В.Зубань); розвиток художньо-естетичних смаків у процесі знайомства з різними видами мистецтва (Л.Башманівська, Л.Калініна, Н.Мамчур, І.Савчук) та ін.

Мета статті: розкрити теоретичні аспекти проблеми формування художньо-естетичного смаку молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Однією з провідних категорій естетичної культури є поняття «естетичний смак», який знаходиться в діалектичному взаємозв'язку з усіма іншими – естетичним ідеалом, естетичним сприйняттям, естетичними потребами; він зумовлює ціннісне ставлення людини до світу, природи, мистецтва, формує установки, уміння естетичного вибору, визначає принцип діяльності і поведінки, що виражається у «красі людського вчинку».

Німецька класична філософія кінця XVIII – початку XIX ст. досить глибоко відобразила проблему естетичних смаків. Так, засновнику класичної німецької філософії Іммануїлу Канту належить найбільш стисле і класичне визначення естетичного смаку: смак – здатність судити про красу. Сучасні науковці (Д.Джола, А.Щербо, Є.Яковлев та ін.) зазначають, що «смак» – зв'язуюча ланка між соціальним світом, природою та людиною; суб'єктивна естетична позиція особистості, вироблена в процесі освоєння і засвоєння естетичної свідомості суспільства й осмислювання власних взаємин зі світом [5, с. 26]. Позиція науковців стосовно формування художньо-естетичного смаку то ґрунтується на єдності виховання смаку, розуміння краси та розвитку творчих здібностей учнів (Г.Ващенко, Б.Лихачов, Н.Калашник) [3].

У науковій та словниковій літературі існують різні підходи щодо трактування *поняття «естетичний смак»*:

- Так, словник В.Далятлу мачить естетичний смак як поняття про прекрасне у мистецтвах; почуття витонченого, краси, пристойності для очей; рід, вид, стиль, школа, відмінні властивості художнього твору, як загальна ознака школи чи роду.

- А.Прохоров трактує естетичний смак як здатність людини сприймати і оцінювати предмети та явища дійсності з точки зору їх естетичної характеристики – як прекрасні, піднесені, трагічні, комічні тощо. Стосовно до оцінки творів мистецтва смак естетичний називають художнім смаком. Смак естетичний має відносний характер, а його прояви індивідуальні. Формування і розвиток смаку – задача естетичного виховання.

- Оксфордський тлумачний словник (А. Ребер) визначає смак як здатність до добре аргументованих естетичних суджень щодо мистецтва, музики, художнього оформлення тощо.

- Великий тлумачний словник сучасної української мови (В. Бусел) – розвинене почуття прекрасного, здатність до естетичної оцінки. Мати смак – добре розбиратися в чому-небудь, розумітись на чомусь[1, с. 1152].

- Тлумачний словник української мови – здатність відчувати красу, пропорції; здатність естетичної оцінки[2, с. 434].

Отже, смак як естетичне явище – це почуття і розуміння витонченого, красивого, здатність до аргументації і естетичних суджень щодо мистецтва, музики, художнього оформлення тощо.

Необхідність спрямованого впливу на процес формування художньо-естетичного смаку дитини пов'язана з рядом педагогічних і психологічних факторів. Найбільш інтенсивний період формування особистості дитини – це молодший шкільний вік, коли активно розвиваються творчі здібності дитини, а також її естетичні ідеали та художньо-естетичний смак. Вчені відзначають, що саме у період дошкільного та молодшого шкільного дитинства інтенсивно формується сенсорна сфера особистості дитини, збагачується її чуттєвий досвід; здійснюється найбільш інтенсивне формування ставлення до світу, які поступово перетворюються в якості особистості [4].

Особливістю молодшого шкільного віку є яскрава виражена емоційність сприймання: діти сприймають мистецтво у різних його проявах на тлі емоцій і почуттів. Художнє *сприймання* передбачає орієнтацію не тільки в образній, а й смисловій сфері мистецтва. Однак, здатність до сприймання та пізнання мистецтва не є природною здібністю – воно формується і розвивається у процесі системного виховання. На стадіях художнього сприймання відбувається осягнення дитиною цінностей, що втілені у творах мистецтва та формуються їх ціннісні ставлення до творів мистецтва.

Особливості сприйняття й осмислювання дітьми різного навчального матеріалу пов'язані з особливостями *запам'ятовування*: збереженні та наступному відтворенні того, що було в минулому досвіді дитини. Словесно-логічна пам'ять виражається в запам'ятовуванні і відтворенні теоретичних положень, словесних формулювань; образна пам'ять тісно пов'язана з уявою.

Уява – це пізнавальний процес, який складається з створення нових образів, на основі яких виникають нові дії і предмети. Основна функція уяви – перетворення досвіду. За ступенем самостійності уяви та оригінальності його продуктів розрізняють два види уяви – відтворювальна і творча. На відміну від відтворювальної, творча уява – це самостійне створення нових образів у процесі творчої діяльності–діяльності, яка дає нові, вперше створювані, оригінальні продукти, що мають суспільне значення.

Отже, всі ці аспекти мають бути враховані під час організації процесу формування художньо-естетичного смаку дітей молодшого шкільного віку.

Зазначимо, що специфіка смаку полягає не стільки у його функціональних особливостях, скільки у внутрішній структурній наповненості. Характерною рисою категорії смаку є процесуальність, тобто особистість, у якої сформований художньо-естетичний смак, сприймає все, що належить сутності цього явища. До того ж, як зазначають науковці, важливою якістю

смаку є його спроможність змінюватися, розвиватися (А.Щербо), але процес розвитку смаку не зупиняється впродовж життя людини (О.Ігнатович).

Метою та естетичною потребою особистості є необхідність отримати насолоду, а отже – це породжує активно-дійове ставлення до навколишнього світу. Художньо-естетичне ставлення людей до навколишньої дійсності проявляється в різних видах творчої діяльності: у прикрашанні себе і навколишніх предметів, створенні досконалих речей, спогляданні красивих речей тощо. Особливою сферою реалізації потреби в естетичній насолоді є художня творчість. Під час творчої діяльності створюється певна річ, але зміст її духовний: у ній відображені явища дійсності, внутрішнього світу дитини, її ставлення до життя. Саме тому естетичний зміст в мистецтві багатогранний – він відображається як у відтворених життєвих явищах, так і в естетичному ставленні до цих явищ творця; в матеріалах, які використовує дитина, і, як підсумок, у творі – результаті дитячої праці.

Висновки. Отже, формування художньо-естетичного смаку неможливе без естетичного почуття, естетичного сприйняття, естетичного досвіду, і естетичної інформації, без широти естетичної потреби. Тому необхідними передумовами формування художньо-естетичного смаку є розвиненість естетичного почуття, здатність бачити естетичну цінність у творах мистецтва, суспільних явищах. Постає необхідність організації спеціального педагогічного впливу, який багатосторонньо впливав би на почуття і свідомість молодших школярів, формував у них естетичне ставлення до дійсності через провідні види діяльності, що характеризуються в оптимальному своєму прояві співтворчим началом.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. –1440 с.
2. Івченко А.О. Тлумачний словник української мови / худож.-оформлювач І.В.Осипов. Харків: Фоліо, 2006. –540 с.
3. Калашник Н. Г. Естетичні смаки і формування особистості: психологічні акценти: монографія. / Н. Г. Калашник., О. А. Гнатенко – Київ; Запоріжжя; Луганськ: Альма-матер, 2008. – 275 с.
4. Миропольська Н. Уроки художньо-естетичного циклу в школі: навчання і виховання: Навчальний посібник. / Н.Миропольська, С.Ничкало, В.Рагнозіна та інші. – Тернопіль: Богдан, 2006. – 240 с.
5. Щербо А. Б. Естетичне виховання учнів у початкових класах. / А.Б.Щербо, Д.М.Джола. – Київ: Рад. шк., 1969. – 235 с.]

А.Левченко
Вихователь КЗДНЗ№57 ВМР

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ